

Utvrđivanje vrijednosti predmeta spora u parn

DAMIR JELUŠIĆ*

Utvrđivanje vrijednosti predmeta spora regulirano je u samo pet članaka Zakona o parničnom postupku¹. Možda su se upravo zbog te stanovitve podnormiranosti ovog procesnopravnog instituta u praksi pojavila neka sporna pravna pitanja. U nastavku akcentiramo navedena sporna pitanja te na primjerima iz vrhovnosudske judikature baze, pružamo na njih odgovore.

1. VRIJEDNOST PREDMETA SPORA ODREĐUJE SE PREMA VRIJEDNOSTI GLAVNOG ZAHTJEVA

Zakon o parničnom postupku, u članku 186. st. 2. normira da se, kada je za utvrđivanje stvarne nadležnosti, sastava suda, prava na izjavljivanje revizije i u drugim slučajevima predviđenim u tom Zakonu mjerodavna vrijednost predmeta spora, kao vrijednost predmeta spora uzima u obzir samo vrijednost glavnog zahtjeva. Argumentum a contrario, kamate, parnični troškovi, ugovorna kazna i ostala sporedna traženja ne uzimaju se u obzir ako ne čine glavni zahtjev (čl. 36. ZPP-a), a o čemu govore i sljedeće vrhovnosudske odluke:

... »Predmet ovog spora je zahtjev tužitelja za isplatu mu razlike s osnova isplaćene naknade bolovanja i pripadajuće mu plaće za razdoblje 22. srpnja - 17. kolovoza 1985., preciziran po tužitelju na ročištu od 30. studenoga 2006. (list 140 spisa) iznosom nekadašnjih 5.000,00 dinara s pripadajućom kamatom, tj. sada važećih 5,00 kn s pripadajućom kamatom. Prema odredbi čl. 35. Zakona o parničnom postupku (Nar. nov., br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03 i 88/05 - dalje: ZPP), kada je za utvrđenje prava na izjavljivanje revizije mjerodavna vrijednost predmeta spora, kao vrijednost predmeta spora uzima se u obzir samo vrijednost glavnog zahtjeva, dok se kamate ne uzimaju u obzir ako ne čine glavni zahtjev. U smislu citirane odredbe, a u svezi s odredbom čl. 40. st. 1. ZPP-a vrijednost predmeta spora pobjijane presude jest iznos od 5,00 kn (tj. bivših 5.000,00 konvertibilnih di-

nara odnosno 5.000,00 HRD) kao vrijednosti glavnog zahtjeva, dok se kamata na taj iznos ne uzima u obzir kod određivanja vrijednosti predmeta spora²« ...

... »Zahtjev za isplatu kamata istaknut uz zahtjev za isplatu glavnice iz koje proizlazi ne uzima se u obzir pri utvrđivanju vrijednosti predmeta spora prema odredbi čl. 35. st. 2. ZPP-a.³« ...

Medutim, iako je navedena odredba precizna, konkretna, određena i jasna, Vrhovni sud RH u sljedećim odlukama iznjedrio je pravno shvaćanje prema kojem se pod sintagmom glavni zahtjev mislilo samo na glavni tužbeni zahtjev koji je usmjeren na ispunjenje neke činidbe. Odnosno, drugim riječima, pri utvrđivanju vrijednosti predmeta spora ne uzima se u obzir glavni deklaratorni tužbeni zahtjev:

... »U sporu tužiteljica je istaknula zahtjev za činidbu, te deklaratorni zahtjev koji treba poslužiti samo za ocjenu osnovanosti zahtjeva na činidbu. Deklaratorni je zahtjev istaknut uz tužbeni zahtjev na činidbu koji treba poslužiti samo za ocjenu osnovanosti zahtjeva na činidbu ne uzima se u obzir pri utvrđivanju vrijednosti predmeta spora. Vrijednost predmeta spora se računa prema vrijednosti zahtjeva na činidbu⁴« ...

... »Deklaratorni zahtjev istaknut uz tužbeni zahtjev na činidbu koja treba poslužiti samo za ocjenu osnovanosti zahtjeva na činidbu ne uzima se u obzir pri utvrđivanju vrijednosti predmeta spora. Vrijednost predmeta spora računa se tada samo prema vrijednosti zahtjeva na činidbu⁵« ...

Ovdje, načas, moramo zastati da bismo apostrofirali naše neslaganje s citiranim vrhovnosudskim pravnim shvaćanjem. Razlog je jednostavan - u mjerodavnoj odredbi članka 35. st. 1. ZPP-a ne nalazimo procesnopravno uporište za njega jer se u njoj spominje samo glavni zahtjev koji, po vrsti tražene sudske pravozaštite, može biti deklaratorni, kondemnatorni ili konstitutivni. Odnosno, drugim riječima, smatramo da

navedena zakonska odredba, u kontekstu utvrđivanja vrijednosti predmeta spora, ne daje uporište za eliminaciju deklaratornog glavnog tužbenog zahtjeva. Nadalje, ZPP ne daje odgovor na pitanje kako se utvrđuje

je vrijednost predmeta spora kad se glavni tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u stranoj valuti pa je odgovor na to pitanje morala dati vrhovnosudska judikatura:

... »Kad je tužbeni zahtjev izražen u stranoj valuti, vrijednost predmeta spora utvrđuje se prema protuvrijednosti tog iznosa u domaćoj valuti prema važećem tečaju na dan podnošenja tužbe⁶« ...

Sljedeće pitanje na koje ZPP u kontekstu ovog procesnog instituta ne pruža odgovor jest pitanje utvrđivanja vrijednosti predmeta spora u slučajevima kad je podnesena protutužba. Na njega je, također, odgovor iznjedrila vrhovnosudska judikatura:

... »S obzirom na to da se tužbeni zahtjev i protutužbeni zahtjev u ovom postupku ne odnose na novčanu svotu, za oba ta zahtjeva mjerodavna je, u smislu odredbe čl. 40. st. 2. ZPP-a, vrijednost predmeta spora naznačena u tužbi, odnosno u protutužbi, koja je po svom procesnom karakteru samostal-na tužba, tako da se vrijednost predmeta spora za tužbu i protutužbu utvrđuje samostalno⁷« ...

2. UTVRĐIVANJE VRIJEDNOSTI PREDMETA SPORA KAD SE POTRAŽIVANJE ODNOSI NA BUDUĆA PONAVLJAJUĆA DAVANJA

Zakon o parničnom postupku, u članku 36. normira da se, ako se zahtjev odnosi na buduća davanja koja se ponavljaju, vrijednost predmeta spora računa prema njihovoj zbroju, ali najviše do iznosa koji odgovara zbroju davanja za vrijeme od pet godina. Dakle, posrijedi su potraživanja poput potraživanja na osnovi uzdržavanja, najamnine, zakupnine, rente, kreditnih anuiteta i slično, o čemu govore sljedeće vrhovnosudske odluke:

... »U ovom sporu traži se povišenje rente s iznosa od 2.505,00 kn mjesečno na iznos od 3.500,00 kn mjesečno od 1. ožujka 2001. pa unaprijed, iz čega slijedi da se zahtjev odnosi na

Ako se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčanu svotu, mjerodavna je vrijednost predmeta spora naznačena u tužbi

* Odvjetničko društvo Vukić, Jelušić, Šulina, Stanković, Jurcan & Jahnka d.o.o. Rijeka

¹ Zakon o parničnom postupku (Nar. nov., br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11 - proc. tekst, 25/13 i 89/14 - Odluka USRH).

² Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 543/08-2.

³ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1264/07-2.

⁴ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revr 774/05-2.

⁵ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revr 475/08-2.

⁶ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1264/07-2.

⁷ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1243/10-2.

inom postupku

buduća davanja koja se ponavlja. U sporu o takvom zahtjevu, prema odredbi čl. 36. ZPP-a, vrijednost predmeta spora računa se po zbroju budućih davanja, ali najviše do iznosa koji odgovara zbroju davanja za vrijeme od pet godina. Zbroj budućih davanja koja se tužbom traže iznosi 60.300,00 kn (1.005,00 kn mjesečno puta 60 mjeseci), iz čega slijedi da revizija nije dopuštena⁸ ...

... »Slijedom odredbe čl. 36. Zakona o parničnom postupku (Nar. nov., br. 53/01, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/02, 2/07, 84/08 i 96/08 - dalje: ZPP), kada se zahtjev odnosi na buduća potraživanja koja se ponavljaju vrijednost predmeta spora računa se po njihovom zbroju, ali najviše do iznosa koji odgovara zbroju davanja za vrijeme od pet godina. Kako tužitelj potražuje isplatu novčane rente od 880,00 kuna mjesečno, to vrijednost predmeta spora, primjenom citirane odredbe čl. 36. ZPP-a u ovom sporu iznosi 52.800,00 kuna (880 x 12 x 5)⁹ ...

3. UTVRĐIVANJE VRIJEDNOSTI PREDMETA SPORA U SLUČAJU OBJEKTIVNE KUMULACIJE ČINJENIČNO I PRAVNO ISTOVRISNIH TUŽBENIH ZAHTEJEVA

Kada je posrijedi objektivna kumulacija tužbenih zahtjeva, tada ZPP propisuje da se, ako jedna tužba protiv istog tuženika obuhvaća više zahtjeva koji se temelje na istoj činjeničnoj i pravnoj osnovi, vrijednost predmeta spora određuje prema zbroju vrijednosti svih zahtjeva (čl. 37. st. 2. ZPP-a), a što potvrđuje sljedeća odluka:

... »U konkretnom slučaju tužitelj je u tužbi kao vrijednost predmeta spora označio 10.000,00 kn, a što predstavlja vrijednost predmeta spora nenovčanog tužbenog zahtjeva da se tuženiku nalaže sklapanje ugovora o radu s tužiteljem. Porred toga tužitelj je zatražio da mu tuženik plati iznos od 25.394,59 kn. Ako jedna tužba protiv istog tuženika obuhvaća više zahtjeva koji se temelje na istoj činjeničnoj i pravnoj osnovi, vrijednost predmeta spora se određuje prema zbroju vrijednosti svih zahtjeva (čl. 37. st. 1. ZPP-a), pa proizlazi da u konkretnom slučaju vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravomoćne presude iznosi 35.394,59 kn¹⁰ ...

4. UTVRĐIVANJE VRIJEDNOSTI PREDMETA SPORA U SLUČAJU OBJEKTIVNE KUMULACIJE TUŽBENIH ZAHTEJEVA UTEMELJENIH NA RAZLIČITIM OSNOVAMA, TE SUBJEKTIVNE KUMULACIJE NA AKTIVNOJ I PASIVNOJ STRANI

Ako je, pak, riječ o pravnoj situaciji u kojoj

glavni tužbeni zahtjevi impostirani u tužbi proizlaze iz raznih osnova ili pojedine zahtjeve ističu različiti tužitelji ili su pojedini zahtjevi istaknuti protiv različitih tuženika, vrijednost predmeta spora određuje se prema vrijednosti svakoga pojedinog zahtjeva (čl. 37. st. 2. ZPP-a). Dakle, iz navedene odredbe evidentno je da ona, u kontekstu utvrđivanja vrijednosti predmeta spora, regulira tri procesnepravne situacije.

Prva je pravna situacija objektivne kumulacije tužbenih zahtjeva koji se temelje na različitim osnovama, o čemu pobliže u sljedećoj vrhovnosudskoj odluci:

... »Prema odredbi čl. 37. st. 2. ZPP-a, ako zahtjevi u tužbi proizlaze iz raznih osnova ili pojedine zahtjeve ističu različiti tužitelji ili su pojedini zahtjevi istaknuti protiv različitih tuženika, vrijednost predmeta spora se određuje prema vrijednosti svakog pojedinog zahtjeva. U konkretnom slučaju tužitelj je istaknuo dva nenovčana zahtjeva, od kojih je jedan stvarnopravni - na utvrđenje prava suvlasništva i drugi obveznopravni zahtjev - na izdavanje tabularne isprave

za upis prava suvlasništva tužitelja u zemljišnu knjigu, pa se vrijednost predmeta spora određuje prema vrijednosti svakog pojedinog zahtjeva. U takvom slučaju se vrijednost predmeta spora svakog od dvoju zahtjeva kad je tužitelj vrijednost predmeta spora označio u jednom iznosu, određuje tako da se naznačena vrijednost predmeta spora podijeli s dva. Kako je tužitelj naznačio vrijednost predmeta spora u iznosu od 110.000,00 kn, koja se dijeli na dva, vrijednost predmeta spora svakog pojedinog zahtjeva ne prelazi 100.000,00 kn i revizija tuženice nije dopuštena¹¹ ...

Druge je pravna situacija u kojoj pojedine zahtjeve ističu različiti tužitelji. Posrijedi je, dakle, subjektivna kumulacija na strani tužitelja odnosno subjektivna kumulacija na aktivnoj strani, o čemu više u sljedećoj vrhovnosudskoj odluci:

... »Tužitelji su u tužbi označili vrijednost predmeta spora u iznosu od 140.000,00 kuna. Kada zahtjevi u tužbi proizlaze iz raznih osnova, ili pojedine zahtjeve ističu različiti tužitelji ili su pojedini zahtjevi istaknuti protiv različitih tuženika, vrijednost predmeta spora određuje se prema vrijednosti svakoga pojedinoga zahtjeva (čl. 37. st. 2. ZPP). U ovom slučaju zahtjeve su istakli dva tužitelja pa se označena

vrijednost predmeta spora dijeli na dva tako da iznosi 70.000,00 kuna. Kad više tužitelja traže proglašenje ovrhe nedopuštenom, vrijednost predmeta spora određuje se za svakog tužitelja posebno.

Određivanje vrijednosti predmeta spora zbrajanjem zahtjeva ne dolazi u obzir kod subjektivne kumulacije, već samo kod objektivne kumulacije tužbenih zahtjeva¹² ...

Konačno, treća je pravna situacija, dakako, opozitna drugoj, jer su u njoj pojedini zahtjevi istaknuti protiv različitih tuženika pa je riječ o subjektivnoj kumulaciji na strani tuženika odnosno subjektivnoj kumulaciji na pasivnoj strani. Način računanja vrijednosti predmeta spora u konkretnoj situaciji objašnjen je u sljedećoj vrhovnosudskoj odluci:

... »Tužiteljica je u tužbi označila vrijednost predmeta spora sa 3.100,00 kn. Temeljem odredbe čl. 37. Zakona o parničnom postupku (Nar. nov., br. 53/91 i 91/92) do zbrajanja vrijednosti predmeta spora dolazi samo kod objektivne kumulacije, ali ne i kod subjektivne kumulacije, o kakvoj se kumulaciji na pasivnoj strani ovdje radi¹³ ...

Dakako, izuzetak od tih pravila je jedinstveno suparničarstvo, kod kojeg se, bilo na temelju zakona, bilo zbog privrednog odnosa, spor može riješiti samo na jednak način prema svim suparničarima (čl. 201. ZPP-a). Nadalje, postoji i pravna situacija koja nije regulirana tom zakonskom odredbom, a to je situacija utvrđivanja vrijednosti predmeta spora kod obostrane subjektivne kumulacije, dakle istodobne subjektivne kumulacije na aktivnoj i pasivnoj strani. Odgovor na pitanje kako se u toj situaciji utvrđuje vrijednost predmeta spora daju sljedeće vrhovnosudske odluke:

... »Tužitelji su u tužbi naveli vrijednost predmeta spora u iznosu 400.000,00 kn. Međutim, riječ je o zahtjevu istaknutom od strane dvoje tužitelja u odnosu na dvoje tuženika, tj. o subjektivnoj kumulaciji i na aktivnoj i na pasivnoj strani (čl. 37. st. 2. ZPP). Zbog toga naznačenu vrijednost predmeta spora treba podijeliti s brojem četiri, koliko je stranaka u sporu, a imajući na umu i to da je riječ o zahtjevu u odnosu na kojeg bi u pogledu svake stranke mogla biti donesena različita odluka. Kako dobiveni iznos (100.000,00 kn) ne prelazi svotu od 100.000,00 kn, to revizija tužitelja nije dopuštena¹⁴ ...

Kod istodobne subjektivne kumulacije na aktivnoj i pasivnoj strani, vrijednost predmeta spora određuje se tako da se dijeli s brojem stranaka u sporu, ako je riječ o zahtjevu u odnosu na kojeg bi glede svake stranke mogla biti donesena različita odluka

⁸ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1220/07-2.
⁹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1153/08-2.
¹⁰ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revr 266/06-2.

¹¹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1746/09-2.

¹² Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1117/06-2.

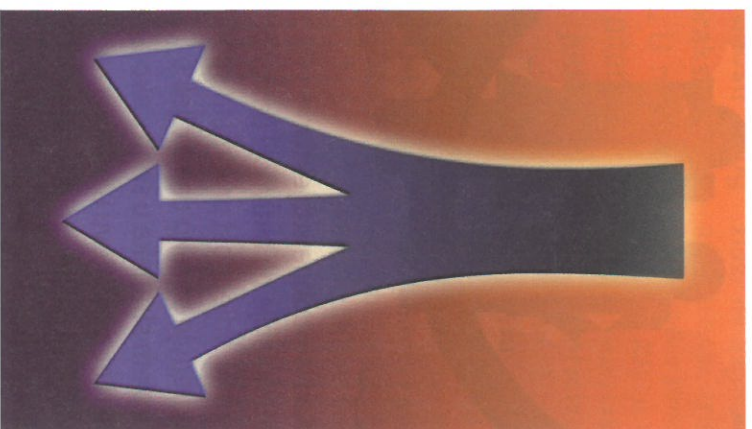
¹³ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1574/1996-2.

¹⁴ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revr 74/09-2.

... »Ovdje je riječ o novčanoj djeljivoj obvezi. Prema odredbama čl. 412. st. 2. i 3. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, 112/99 i 88/01 - dalje: ZOO) koji je bio na snazi u vrijeme nastanka spornog odnosa, kad u nekoj djeljivoj obvezi ima više dužnika ili više vjerovnika, obveza odnosno potraživanje se dijeli među njima na jednake dijelove i svaki od dužnika odgovara za svoj dio obveze, odnosno svaki vjerovnik može zahtijevati samo svoj dio potraživanja, ako nije određena drugačija podjela, odnosno ako nije što drugo određeno, a u konkretnom slučaju nije drukčije određeno. Kada se ukupni iznos od 148.000,00 kn, za koji je protutužbeni zahtjev odbijen, podijeli s brojem 2 (koliko je protutužitelja u ovom sporu), dobije se svota od 74.000,00 kn i to je vrijednost predmeta spora pobijanog dijela presude u odnosu na zahtjev svakog protutužitelja¹⁵« ...

Nadalje, postavlja se i pitanje utvrđivanja vrijednosti predmeta spora u procesnopravnoj situaciji impositiranja, uz glavnog, možebitno kumuliranog ili alternativnog tužbenog zahtjeva. Sudska praksa dala je odgovor i na to pitanje u sljedećoj odluci:

... »Tužitelji su tužbi označili vrijednost predmeta spora u iznosu od 300.000,00 kn pa kako su postavili dva tužbena zahtjeva, od kojih je onaj drugi (alternativni) na isplatu iznosa od 40.000 EUR-a u kunskoj protuvrijednosti, tako se spomenuta naznaka vrijednosti predmeta spora odnosi na prvopostavljene tužbeni zahtjev. Prema tome, vrijednost predmeta spora u odnosu na prvopostavljeni tužbeni zahtjev (na utvrđenje opstojnosti predugovora) iznosi 300.000,00 kn pa se vrijednost predmeta spora, u slučaju kada pojedine zahtjeve ističu različiti tužitelji, sukladno odredbama članka 37. stavak 2. ZPP-a, određuje prema vrijednosti svakog pojedinog zahtjeva. To znači da se naznačena vrijednost predmeta spora (300.000,00 kn) dijeli na dva tužitelja i u odnosu na svakog od njih iznosi 150.000,00 kn. Slijedom toga, budući da vrijednost predmeta spora pobijanog dijela presude u ovom slučaju ne prelazi 200.000,00 kuna, to u odnosu na prvopostavljeni tužbeni zahtjev nije dopuštena (predovna) revizija iz članka 382. stavak 1. točka 1. ZPP-a. U odnosu na drugopostavljeni (alternativni) tužbeni zahtjev vrijednost predmeta spora u kunskoj protuvrijednosti (imajući na umu tečaj EUR-a glede domaće valute plaćanja na dan podnošenja tužbe 16. listopada 2003.) iznosi 302.400,00 kn. Prema tome, niti ta vrijednost podijeljena na dva tužitelja ne prelazi vrijednost iz članka 382. stavak 1. točka 1. ZPP-a pa je revizija i u odnosu na ovu vrijednost predmeta spora i ovoj tužbeni zahtjev nedopuštena¹⁶« ...

Kod možebitno kumuliranog ili alternativnog tužbenog zahtjeva vrijednost predmet spora računa se za svaki pojedini tužbeni zahtjev te se dijeli s brojem stranaka u sporu u slučaju subjektivne kumulacije

5. UTVRĐIVANJE VRIJEDNOSTI PREDMETA SPORA U NEKIM DRUGIM PROCESNIM SITUACIJAMA

Zakon o parničnom postupku propisuje da se, ako se tužbom zahtijeva samo davanje osiguranja za stanovito potraživanje ili ustanovljenje založnog prava, vrijednost predmeta spora određuje prema iznosu potraživanja koje treba osigurati, uz izuzetak u slučaju kada predmet zaloga ima manju vrijednost od potraživanja koje treba osigurati, a u kojem se onda kao vrijednost predmeta spora uzima vrijednost predmeta zaloga (čl. 39. ZPP-a), a što potvrđuje sljedeća odluka vrhovnog suda:

... »U ovoj pravnoj stvari zahtijeva se pobijanje pravne radnje kojom je ustanovljeno založno pravo pa se vrijednost predmeta spora određuje prema visini tražbine osigurane zalogom. Međutim, prvostupanjski sud odredio je vrijednost predmeta spora prema vrijednosti tražbine koju je tuženik prijavio u stečajnom postupku nad dužnikom Razvatak održavanje d.o.o. u iznosu od 2.796.755,98 kuna i koja mu je u cijelosti priznata, a koju tražbinu je podmirila Republika Hrvatska na temelju izdanog jamstva. Kako je visina tražbine osigurane zalogom 3.000.000,00 kuna koji iznos bi trebao predstavljati vrijednost predmeta spora, vidljivo je da je prvostupanjski sud odredio i nižu vrijednost predmeta spora od one sukladno odredbi čl. 39. ZPP-a¹⁷« ...

Nadalje, u slučajevima u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčanu svotu, ali tužitelj u tužbi navede da pristaje da umjesto udovoljenja tom zahtjevu primi određenu novčanu svotu, kao vrijednost predmeta spora uzima se ta svota (čl. 40. st. 1. ZPP-a), što potvrđuje sljedeća odluka:

... »Presudom suda prvog stupnja nalaže se I i II-tuženicima da uklone nedostatke na zgradi tužitelja u Z., pobliže navedene u izreci presude, a te se obveze mogu osloboditi na način da tužiteljima isplate 53.869,68 kn... Odredbom čl. 40. st. 1. ZPP propisano je, da ako se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčanu svotu, ali tužitelj u tužbi navede da pristaje da umjesto udovoljenja tom zahtjevu primi određenu novčanu svotu, kao vrijednost predmeta spora uzet će se ta svota. U konkretnom slučaju to je 53.869,68 kn¹⁸« ...

U svim drugim slučajevima u kojima se glavno traženje ne odnosi na novčanu svotu

odnosno kad je posrijedi nenovčano traženje, mjerodavna je vrijednost predmeta spora naznačena u tužbi (čl. 40. st. 2. ZPP-a).

6. PROCESNE OVLAŠTI PARNIČNOG SUDA PRI UTVRĐIVANJU VRIJEDNOSTI PREDMETA SPORA

Prvo, kad se glavno traženje ne odnosi na novčanu svotu, a parnični sud smatra da je tužitelj vrijednost predmeta spora očito suviše visoko ili suviše nisko naznačio, tako da se postavlja pitanje stvarne nadležnosti, sastava suda, vrste postupka, prava na izjavljivanje revizije, ovlaštiti na zastupanje ili prava na naknadu troškova postupka, on ima ovlašt da, po tuženikovu prigovoru ili *ex officio*, najkasnije na pripremnom ročištu, brzo i na prikladan način, provjeri točnost naznačene vrijednosti i, prema potrebi, rješenjem protiv kojega nije dopuštena posebna žalba, odredi novu vrijednost predmeta spora (čl. 40. st. 3. ZPP-a). O tome govori i sljedeća vrhovnosudska odluka:

... »Iznimno, ako bi tužitelj vrijednost predmeta spora očito suviše visoko ili suviše nisko naznačio tako da se postavlja pitanje prava na izjavljivanje revizije, sud može po službenoj dužnosti ili na inicijativu stranke najkasnije na pripremnom ročištu, a ako pripremno ročište nije održano onda na glavnoj raspravi prije početka raspravljanja o glavnoj stvari brzo i na pogodan način provjerite točnost naznačene vrijednosti (čl. 40. st. 3. ZPP)¹⁹« ...

Drugo, ZPP prvostupanjskom parničnom sudu, ako nakon upuštanja tuženika u raspravljanje o glavnoj stvari utvrdi da je tužitelj propustio odrediti vrijednost predmeta spora, daje procesnu ovlašt, ali i ustanovljuje mu obvezu da brzo i na prikladan način, nakon što strankama omogući da se o tome izjasne, odredi vrijednost predmeta spora rješenjem protiv kojega nije dopuštena posebna žalba (čl. 40. st. 4. ZPP-a). O tome se izjasnio Vrhovni sud RH u sljedećim odlukama:

... »Nakon izjavljivanja revizije utvrđeno je da tužiteljica u tužbi nije naznačila vrijednost predmeta spora, pa je u skladu s citiranim odredbom st. 5. u vezi st. 4. čl. 40. ZPP, na traženje ovog suda, rješenjem broj P-15674/99 od 16. studenog 2006. prvostupanjski sud odredio vrijednost predmeta spora u iznosu od 10.000,00 kn²⁰« ...

... »S obzirom na to da tužiteljica u tužbi nije naznačila vrijednost predmeta spora, u skladu s odredbom čl. 40. st. 4. ZPP-a, vrijednost predmeta spora je rješenjem odredio prvostupanjski sud na ročištu za glavnu raspravu održanom 19. svibnja 2008. (list 57 spisa) na iznos od 20.000,00 kn²¹« ...

Treća je procesna ovlašt parničnog suda pri utvrđivanju vrijednosti predmeta spora, u slučaju kad tužitelj preinači tužbu i naznači novu vrijednost predmeta spora, procesnom odlukom utvrditi odnosno odrediti novonaznače-

¹⁵ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 156/09-3.

¹⁶ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 948/12-3.

¹⁷ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 78/09-2.

¹⁸ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 483/08-2.

¹⁹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 2905/1994-2.

²⁰ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 625/07-2.

²¹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1603/10-2.

nu vrijednost predmeta spora, što proizlazi iz sljedećih odluka Vrhovnog suda RH:

... »U konkretnom slučaju tužitelj je u tužbi vrijednost predmeta spora naznačio u iznosu od 10.000,00 kn, a tužena je u odgovoru na tužbu prigovorila da je vrijednost predmeta spora očito suviše nisko naznačena i da ista treba iznositi više od 100.000,00 kn. U povodu priговора tužene da je vrijednost predmeta spora očito suviše nisko naznačena, sud nije na prvom ročištu za glavnu raspravu od 9. prosinca 2003. (list spisa 24 i 25), prije nego se tužena upustila u raspravljanje o glavnoj stvari, u skladu s citiranim odredbom st. 3. čl. 40. ZPP, rješenjem odredio vrijednost predmeta spora, tako da je kao mjerodavna vrijednost predmeta spora ostala ona koju je tužitelj u tužbi naznačio - 10.000,00 kn. Okolnost što je tužitelj na prvom ročištu za glavnu raspravu, u povodu prigovora tužene, ispravio u tužbi naznačenu vrijednost predmeta spora i istu naznačio u iznosu od 150.000,00 kn, bez pravnog je učinka, jer u povodu prigovora tuženika da je vrijednost predmeta spora očito suviše nisko označena, samo sud može i mora vrijednost predmeta spora odrediti rješenjem²²«.

... »U konkretnom slučaju tužitelji su u tužbi vrijednost predmeta spora naznačili u iznosu od 1.000,00 kn, a tuženi su prije davanja odgovora na tužbu prigovorili da je vrijednost predmeta spora očito suviše nisko naznačena. U povodu prigovora tuženika da je vrijednost predmeta spora očito suviše nisko naznačena, tužitelji su naznačili vrijednost predmeta spora od 80.000,00 kn, čemu se tuženi nisu protivili, a sud nije rješenjem odredio tu ili drugu vrijednost predmeta spora, tako da je kao mjerodavna vrijednost predmeta spora ostala ona koju je tužitelj u tužbi naznačio - 1.000,00 kn. Valja napomenuti da u ovom predmetu revizija ne bi bila dopuštena niti u vrijeme podnošenja tužbe sudu (13. kolovoza 2001.) prema mjerodavnim odredbama ZPP-a. Okolnost što je tužitelj na prvom ročištu za glavnu raspravu, u povodu prigovora tužene, ispravio u tužbi naznačenu vrijednost predmeta spora i istu naznačio u iznosu od 80.000,00 kn, bez pravnog je učinka, jer u povodu prigovora tuženika da je vrijednost predmeta spora očito suviše nisko označena, samo sud može i mora vrijednost predmeta spora odrediti rješenjem²³«.

Treće, držimo iznimno važnim apostrofirati činjenicu da parnični sud u navedenim slučajevima tu procesnu ovlast može iskoristiti najkasnije do kraja pripremnog ročišta i prije upuštanja tuženika u raspravljanje o glavnoj stvari odnosno meritumu. Nakon toga, ovlast prestaje jer nastupa prekluzija prava pa je parnični sud prekludiran u kontekstu mijenjanja vrijednosti predmeta spora, o čemu je Vrhovni sud RH zauzeo stajalište u sljedećim odlukama:

... »Na zahtjev suda od 17. ožujka 1997. tužiteljica je naznačila vrijednost predmeta spora

u iznosu od 2.900,00 kn. U odgovoru na tužbu tuženik se nije protivio označenoj vrijednosti predmeta spora. Sud je održao ročišta za glavnu raspravu 15. svibnja 1997., zatim ročište za glavnu raspravu 7. svibnja 1998., te glavnu raspravu 20. listopada 1999., te ročište za glavnu raspravu 4. rujna 2000. Na ročištu za glavnu raspravu od 5. studenoga 2002. tužiteljica ponovno naznačuje vrijednost predmeta spora s iznosom od 10.000,00 kn, čemu se tuženik protivio, a sud je tek na ročištu za glavnu raspravu od 21. veljače 2003. utvrdio vrijednost predmeta spora s iznosom od 150.000,00 kn. U konkretnom slučaju tužitelj je označio vrijednost predmeta spora u iznosu od 2.900,00 kn, pa istu kasnije nije mogao mijenjati, pa ni na ročištu za glavnu raspravu od 5. studenoga 2002.²⁴«.

... »Prije ročišta na kojem je sud utvrdio vrijednost predmeta spora sa iznosom od 600.000,00 kn, održano je pripremno ročište 23. veljače 2000. (list 26 spisa) na kojem su tuženici dali odgovor na tužbu. Prema tome, a slijedom prije navedene odredbe čl. 40. st. 3. ZPP iz 2003., sud nije više mogao, nakon održanog pripremnog ročišta i nakon što se tuženik upustio u raspravljanje o glavnoj stvari, provjeravati u tužbi označenu vrijednost predmeta spora po tužitelju. Zato je u smislu odredbe čl. 40. st. 2. ZPP u ovom slučaju mjerodavna vrijednost predmeta spora koju je tužitelj u tužbi naznačio, a to je iznos od 100.001,00 kn²⁵«.

7. NEOBORIVA PRAVNA PREDMNJEVA U SLUČAJU NEUTVRĐIVANJA VRIJEDNOSTI PREDMETA SPORA PO TUŽITELJU I PARNIČNOM SUDU

Konačno, ZPP je anticipirao i mogućnost da tužitelj i parnični sud ne konzumiraju svoja procesna prava, ali *nota bene* i obveze, u kontekstu naznačavanja i utvrđivanja vrijednosti predmeta spora, u stavku koji normira da će se, ako prvošupanjski sud ne utvrdi vrijednost predmeta spora na netom opisani način najkasnije do zaključenja glavne rasprave, smatrati da je vrijednost predmeta spora 50.000,00 HRK (čl. 40. st. 5. ZPP-a).

Posrijedi je, dakle, normiranje neoborivom pravnom predmjetvom *praesumptio iuris et de iure*, a što je Vrhovni sud RH potvrdio u sljedećim odlukama:

... »Prema odredbi čl. 40. st. 5. ZPP-a, ako prvošupanjski sud u slučaju iz stavka 4. ovog članka ne utvrdi vrijednost predmeta spora na način određen u tom stavku najkasnije do zaključenja glavne rasprave, smatrat će se da je vrijednost predmeta spora 50.000,00 kn. Tužiteljica u tužbi nije naznačila vrijednost predmeta spora. S obzirom na tu okolnost, a u skladu s citiranim odredbom st. 4. čl. 40. ZPP-a, vrijednost predmeta spora trebao je rješenjem odrediti prvošupanjski sud. Međutim, prvošupanjski sud do zaključenja glavne rasprave vrijednost predmeta spora nije odredio rješenjem tako da se prema odredbi st. 5. čl. 40. ZPP-a smatra da je vrijednost predmeta spora 50.000,00 kn, iz čega proizlazi da revizija nije dopuštena²⁶«.

... »Prema odredbi iz stavka 5. te zakonske odredbe, ako prvošupanjski sud u slučaju iz stavka 4. ovoga članka ne utvrdi vrijednost predmeta spora na način određen u tom stavku najkasnije do zaključenja glavne rasprave, smatrat će se da je vrijednost predmeta spora 50.000,00 kn. Kako sud prvog stupnja u ovom slučaju nije postupio sukladno zakonu već je sam tužitelj naznačio vrijednost predmeta spora (nakon što se tuženik već upustio u raspravljanje o glavnoj stvari i bez da je objektivno preinačena tužba), to tako naznačena vrijednost nije mjerodavna za utvrđivanje vrijednosti predmeta spora. Slijedom toga, u ovoj je pravnoj stvari nastupila predmnjeva o vrijednosti predmeta spora iz članka 40. stavak 5. ZPP-a, prema kojoj je vrijednost predmeta spora u ovoj pravnoj stvari ona od 50.000,00 kn²⁷«.

8. ZAKLJUČAK

Vrijednost predmeta spora je procesnopravni institut parničnog postupka koji je u praksi mnogo važniji nego što je uvriježeno mišljenje. O utvrđivanju vrijednosti predmeta spora ovise brojna procesna prava i obveze parničnih stranaka i drugih parničnih participanata, primjerice pravo na podnošenje tzv. redovne revizije po vrijednosnom kriteriju, pravo na određeni iznos odvjetničke nagrade, visina iznosa sudske pristojbe itd. Stoga su prezentirana rješenja koja su u tom kontekstu regulirana ZPP-om, ali i, primarno, rješenja koja su u kontekstu ovog procesnog instituta, zbog stanovitih pravnih praznina kao produkta zakonske podnormiranosti, iznjedrena u relevantnoj vrhovnosudskoj judikaturi.

²² Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 644/06-2.

²³ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 703/09-2.

²⁴ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 798/07-2.

²⁵ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 225/08-2.

²⁶ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 2182/12-2.

²⁷ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1068/11-2.